

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [למקן ס: (א) מוספתא במדבר: (ב) רש"י ד"ה ומכר כיון כל"ל ואזכר ד' נמק: (ג) ר"ה כר"ש הד"ה עם ד"ה סף בשמים וכו' ממיר פיר' סף בשמים: (ד) תוס' ד"ה אימור וכו' למחוק אימור דמקלמך לשון אימור משמע: (ה) ד"ה ה"ג כחזי וכו' דהכי אכר הכא בנגע כריש"ל: (ו) ד"ה מיעוק וכו' כן יומא מדיכא שנפל לטור: (ז) ר"ה גמ' נגע ברישא דלוליא: (ח) רש"י ד"ה ומכר כיון קמך סעיף כד וכגריסת המוספות בשם ר"ח ובה"ג וע"ש: (ט) כח ב ג מיי' שם סמך לאוין קמח טוש"ע י"ד שם סעיף ה: ע ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד: עא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' נגע ברישא דלוליא: במדבר: (ב) רש"י ד"ה ומכר כיון קמך סעיף כד וכגריסת המוספות בשם ר"ח ובה"ג וע"ש: (ג) כח ב ג מיי' שם סמך לאוין קמח טוש"ע י"ד שם סעיף ה: ע ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד: עא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:]

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה גדולים. ואמור ר"י דשאני כו'. ע"כ וכן הוא במוספתא (עמ"ס רכתי כיו"ד סי' קכ"ד סי' י"ט):

הגהות וצינונים

(א) "הוא" מיותר (דק"ס): **(ב)** "אסור בהנאה" מיותר (רש"י, וכן ליתא בדפוס פירור), והבבין שלמה גורסו בסוף הדבור, ע"ש: **(ג)** צ"ל דריבא (רש"י): **(ד)** ר"מ מ"ז (גליון):

רבי ישמעאל פֿרַק רביעי עבֿודה זֶרה

אי משבחנא תנא דאסר כרבי נתן. יין כהנאה כמגעו של עובד כוכבים אע"פ שאל נסכו לעבודה זרה, דניסוף לא הוי אסור כהנאה^(א) אלא על ידי ששקוף: מדרו. עובד כוכבים לין של ישראל: בין ביד. ששקים ידו וזרועו לתוכו לשער כמה יין יש בו, כמו שעשין כקנה שקורין פייג'לא: ויבד.

(ב) דכיון דלא נתפזין לנסך: כרבי

שמעון. דשרי מגע של עובד כוכבים שלא נתפזין לנסך **(ג)** אף בשמיה, דקמתי מתנימין^(ד) נפל לצור ועלה כו' רבי שמעון מפני אף בשמיה: תינוק בן יומא. אלמא לא צעינן פוניה: שפזו ולא כבדו. דקיימא לן ציצמות (דף מו.) לעולם אינו גר עד שימול ויטבול: וכן בגי השפחות. אף על פי שטולדו צצית ישראל ולא גדלו בין הגוים צעו מילה וטבילה. וכשלא טבלה אמו מתפלה קמרי, דאי טבלה אמו, אינהו למה להו טבילה:*

^(*) המשך דיטרי רש"י נדפס בעמוד ג

יתינוק בן יומא הוא^(א) עושה יין נסך. אמר רב, תינוק בן יומא עושה יין נסך. איתביה רב שימי בר חייה לרב, הלווקח עבדים מן העובדי כוכבים שמלו ולא טבלו, וכן בגי השפחות שמלו ולא טבלו, רוקן ומדרסן בשוק טמא, ואמרי לה טהור: יין, גדולים עושים יין נסך, קטנים אין עושים יין נסך. ואלו הן גדולים ואלו הן קטנים, גדולים יודעין בטיב עבודה זרה ומשמשיה, קטנים אינם יודעין בטיב עבודה זרה ומשמשיה. קתני מיהת גדולים אין, קטנים לא. תרגמה "אבגי שפחות. הא וכן קאמר. ארוקן ומדרסן. הניחא למאן דאמר טמא. אלא למ"ד טהור מאי איכא למימר. הא קא משמע לן, עבדים דומיא דבגי שפחות, מה בגי שפחות מלו ולא טבלו הוא דעושין יין נסך, מלו וטבלו לא. אף עבדים בן, לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר שמואל, הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים, אע"פ שמלו וטבלו עושין יין נסך עד שתשקע עבודה זרה מפהם, קא משמע לן דלא. **גופא.** אמר רב נחמן אמר שמואל, הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים, אע"פ שמלו וטבלו עושין יין נסך עד שתשקע עבודה זרה מפהם. ובמה, א"ר יהושע בן לוי, עד שנים עשר חדש. איתביה רבה לרב נחמן, הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים שמלו ולא טבלו, וכן בגי השפחות שמלו ולא טבלו, רוקן ומדרסן בשוק

בשמיה. **ועוד יש לומר,** דסבר שמואל דכל מה שממיר רבי שמעון כהנאה שרי גמי בשמיה, וכוין דלא ששקטן דאסר מדיה^(א) כרגל כהנאה, הוא הדין בשמיה: ה"ג כחזי הספרים **בהרי** דקא נחית **נגע ברישא דלוליא** בחמרא ששא כבונה. ולפי גירסא זו ששצינן מגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו, ולפי דהוי ליה הכא שלא כבונה שרף (אף") כהנאה, ובהכי ניחא דמדמו ליה רב כהנא ורב אסי לסיטק בן יומא. וכן לקמן (דף נח:) דשריף וסא קנגע כנטלא, פירוש, ששאב איין מן הגיגית כנטלא ונגע ע"י הכנטלא, והוה לו מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר שלא כבונה, דאסור בשמיה כמו נגע ברישא דלוליא. וכן לקמן גמי (דף ס:) גבי 'כל שצבז טמא', פירוש, כגון אס נגע עובד כוכבים ציין בין צידו בין כקנה, עושה יין נסך, דדומיא דהכי צבז מטמא, אלמא שציב מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו; 'כל שצבז טהור, עובד כוכבים אינו עושה יין נסך', פירוש, כמו זריקה. ושריף עלה מההיא דנטל כחית וזריקה כחממו לצור דהכשיריהו, צחממו אין, שלא כחממו לא, אף על פי שעל ידי זריקה היא. ומסיק דקאזיל מיניה ומיניה, ופירש רש"י, שהיה מתגלגל עד סמוך לצור ולא הוי זריקה ממש, הלכך שלא כחממו לא, דהוי מגע על ידי דבר אחר. **ונקטא לפי זה,** סדא, דדבר שימה הוא לומר דששצינן מגעו ע"י דבר אחר דלא הוי אלא שלא כבונה כמו מגעו בגופו שלא כבונה ליסר בשמיה, וכל ההלכות מוכיחות לקמן דשרי אף בשמיה, מדמתרן לקמן" גבי פירכא דנטלא בעובדא דרבי יוחנן ורבי יואי' אלא כריכא דמוריק ארוקי, פירוש, וסוה ליה כחו שלא כבונה ולא גזור אף לשמיה. ועוד קשאי, דהכי הוה סלקא דשפיייהו דרב כהנא ורב אסי לאסרו אף כהנאה. הא מתנימין היא" מדרו כקנה דאפילו לרבנן ימכר, ואע"ג דהוי הסם מגע ע"י דבר אחר כבונה, מיהו הא לא קשאי, דשמיא הוי סבירי דרב אית ליה כרבי נתן דאמר מדרו ציד אסור כהנאה, וסחצי גמי מדידה דקנה או נגישה דקנה כמו מדידה או נגישה דידו, ואע"ג דצמדדידה איכא פוונת מגע, ונגישה ברישא דלוליא לא יפא פוונת מגע, מכל מקום הוי סבורים דאין לחלק לר' נתן בין שלא כוון לנגוע ובין שלא פוונת ניסוף, דדא ודא אסר רבי נתן כהנאה; ורב הש"י להס אימיר דאמרי אנה בשמיה, כהנאה מי אמרי, פירוש, ואפילו רבי נתן גמי יהא מודה צוה פיון דליכא פוונת מגע. מיהו קשאי דרב אדרב, דהכי אסר הכא **(ב)** ברישא דלוליא בחמרא בשמיה, הא איהו פסיק לקמן" הלכה כר"ש, ורבי שמעון שרי אפילו כי איכא פוונת מגע פיון דהוי על ידי דבר אחר, וכל שכן הכא דליכא פוונת מגע דנשפרי. ועוד קשאי מההיא דלקמן" דקאמר דקאזיל מיניה ומיניה', פירוש, שהיה נוגע כסבית עד שנפל לצור, ולפיקה הכשירוה כחממו משום דהוי מגע עובד כוכבים שלא כבונה ע"י דבר אחר, אע"ג דנגע פיה עד נפילתו לצור. ואין לדחות דלקמן אינו אוחזו צידו אלא עד סמוך לצור ומפאן וליאף זריקה, דאין זה לשון 'מיניה ומיניה'; ועוד, דאס אינו אוחזו בירידתו לצור, הדי דייק שלא כחממו לא, פירוש אלא יאסר בשמיה, והא כרי האי גוונא צבז אינו טמא. **לכך נראה לרבינו פס** גירסת רבינו מתנאל והלכות גדולות, וכן נמלא כחשובות הגאונים, דלא גרסי 'ברישא דלוליא' אלא 'נגע כחמרא', ולהכי אסר ליה רב בשמיה, דהוה ליה מגע עובד כוכבים בגופו שלא כבונה, ולקמן לא גרסי 'והא קא נגע כנטלא', אלא 'והא קא נגע ביה'. אי גמי טבל לפגש, והא קא נגע ציין כשנטלא שהוה מלא על כל גדולתיו, אכל אס היה נוגע ציין על ידי נטלא, מהו אינו חושש, דשרי אפילו בשמיה. והא דתנן 'מדרו כקנה ימכר', שאני הסם שמתפזין ליגע ורב כהנא ורב אסי שהיו סבורים דרב אסר מגע עובד כוכבים שלא כבונה כהנאה. סבירי דרב סבר כרבי נתן דאסר מדידה ציד, וסלקא דשפיייהו דהוה הדין אפילו אינו מתפזין ליגע. וכן פסק רבינו פס הלכה למעשה, דמגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר שלא כבונה מגע מותר בשמיה:

תינוק בן יומא עושה יין נסך. פירוש, ואסור בשמיה. ואם חלמך, פיון דרב פוסק לקמן" כרבי שמעון, מאי אנה סינוק בן יומא **(א)** מנפל לצור ועלה דשרי רבי שמעון. וי"ל דסבר דצממע סיטוק ושכשכו איכא למיגור אטו גדול, אכל נפל לצור מוכחא מתאם דאנים לא שייך למגור מדי:

גדולים אין קטנים דא. וא"ת, דלשני דאין עושין יין נסך ליאסר כהנאה כמו גדולים, אכל בשמיה מיהא אסרי. וי"ל, דמדלא מפרש ליה כהדיא ש"מ דאפילו בשמיה לא אסרי. ועוד יש לומר, דלישא דאין עושין משמע בשמיה, כי מילתיה דרב דקאמר עושה יין נסך. **והקשה רר"י אלטמן,** דלשני ליה מלו שאני, דהא לגבי טומאה קאמר טהור משום דמילה מועלת. ואו ואומר ר"י, דשאני טומאה דששו סתמים להקסד טהרות, אכל לענין כל שאר דבריהם קי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול:*

^(*) המשך דיטרי המוספות נדפס בעמוד ג

רבי ישמעאל פֿרַק רביעי עבֿודה זֶרה

דאי משבחנא תנא דאסר כרבי נתן כו'. שימה, הא איכא תנא דמתנימין (דף ס:) דקמתי 'מדרו כקנה ימכר', משמע הא ציד אסור כהנאה. וי"ל דמתנימין הוא הדין דציד שרי כהנאה, והא דקמתי 'כקנה' היינו משום רבי שמעון דשרי בשמיה ולא שרי אלא כקנה:

אימור דאמר רבי נתן ציד כרגל מי אסר. יש שהיו רוצים למחוק

(ה) 'אמר', דמדקאמר לשון 'אמר' משמע שלא פירשו דצדיו דאית חילוק בין יד לרגל, וליסא, דהא ודאי שפירשו דצדיו. ור"י מיישב הגירסא, דמתפלה היה סוצר דלחיה אסר רבי נתן מדידה דיד, משום דגזור אטו ששקוף דיד, אכל מדידה דרגל מותר דליכא למיגור אטו ששקוף דיד, מיהו ששקוף דרגל אסר דגזור אטו ששקוף דיד, וזריכה דרגל אסורה דששצינן לה ששקוף דרגל. ודחי, 'אימור דא"ר נתן ציד', פירוש וסם גזר מדידה אטו ששקוף, כרגל מי אמר, דשם לא יגזור כלל, ואפילו ששקוף דרגל גמי שרי, דמדמי ליה למדידה דרגל:

אי משבחנא תנא דשרי כר"ש כו'. פירש הסקוטנס, דשרי מגעו שלא נתפזין לנסך אף בשמיה, דקמתי מתנימין (למקן ס:) נפל לצור ועלה כו' ימכר, ר"ש מפני, פירוש בשמיה, דשרי מגעו של עובד כוכבים שלא נתפזין לנסך בשמיה. **והקשה רר"י אלטמן,** דלמא הא דשרי ר"ש בשמיה היינו דוקא נגישה על ידי דבר אחר, כמו מדידה דקנה, אכל נגישה דגופו, כי הכא דזורכו כרגל, מנלן דשרי רבי שמעון. **וי"ל** דסבירא ליה לשמואל אליבא דר' שמעון, דלא ששצינן ששקוף דרגל אלא כמו מדידת קנה איכא שמופסו צידו, דשרי רבי שמעון אף

בשמיה. **ועוד יש לומר,** דסבר שמואל דכל מה שממיר רבי שמעון כהנאה שרי גמי בשמיה, וכוין דלא ששקטן דאסר מדיה^(א) כרגל כהנאה, הוא הדין בשמיה: ה"ג כחזי הספרים **בהרי** דקא נחית **נגע ברישא דלוליא** בחמרא ששא כבונה. ולפי גירסא זו ששצינן מגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו, ולפי דהוה ליה הכא שלא כבונה שרף (אף") כהנאה, ובהכי ניחא דמדמו ליה רב כהנא ורב אסי לסיטק בן יומא. וכן לקמן (דף נח:) דשריף וסא קנגע כנטלא, פירוש, ששאב איין מן הגיגית כנטלא ונגע ע"י הכנטלא, והוה לו מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר שלא כבונה, דאסור בשמיה כמו נגע ברישא דלוליא. וכן לקמן גמי (דף ס:) גבי 'כל שצבז טמא', פירוש, כגון אס נגע עובד כוכבים ציין בין צידו בין כקנה, עושה יין נסך, דדומיא דהכי צבז מטמא, אלמא שציב מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו; 'כל שצבז טהור, עובד כוכבים אינו עושה יין נסך', פירוש, כמו זריקה. ושריף עלה מההיא דנטל כחית וזריקה כחממו לצור דהכשיריהו, צחממו אין, שלא כחממו לא, אף על פי שעל ידי זריקה היא. ומסיק דקאזיל מיניה ומיניה, ופירש רש"י, שהיה מתגלגל עד סמוך לצור ולא הוי זריקה ממש, הלכך שלא כחממו לא, דהוי מגע על ידי דבר אחר. **ונקטא לפי זה,** סדא, דדבר שימה הוא לומר דששצינן מגעו ע"י דבר אחר דלא הוי אלא שלא כבונה כמו מגעו בגופו שלא כבונה ליסר בשמיה, וכל ההלכות מוכיחות לקמן דשרי אף בשמיה, מדמתרן לקמן" גבי פירכא דנטלא בעובדא דרבי יוחנן ורבי יואי' אלא כריכא דמוריק ארוקי, פירוש, וסוה ליה כחו שלא כבונה ולא גזור אף לשמיה. ועוד קשאי, דהכי הוה סלקא דשפיייהו דרב כהנא ורב אסי לאסרו אף כהנאה. הא מתנימין היא" מדרו כקנה דאפילו לרבנן ימכר, ואע"ג דהוי הסם מגע ע"י דבר אחר כבונה, מיהו הא לא קשאי, דשמיא הוי סבירי דרב אית ליה כרבי נתן דאמר מדרו ציד אסור כהנאה, וסחצי גמי מדידה דקנה או נגישה דקנה כמו מדידה או נגישה דידו, ואע"ג דצמדדידה איכא פוונת מגע, ונגישה ברישא דלוליא לא יפא פוונת מגע, מכל מקום הוי סבורים דאין לחלק לר' נתן בין שלא כוון לנגוע ובין שלא פוונת ניסוף, דדא ודא אסר רבי נתן כהנאה; ורב הש"י להס אימיר דאמרי אנה בשמיה, כהנאה מי אמרי, פירוש, ואפילו רבי נתן גמי יהא מודה צוה פיון דליכא פוונת מגע. מיהו קשאי דרב אדרב, דהכי אסר הכא **(ב)** ברישא דלוליא בחמרא בשמיה, הא איהו פסיק לקמן" הלכה כר"ש, ורבי שמעון שרי אפילו כי איכא פוונת מגע פיון דהוי על ידי דבר אחר, וכל שכן הכא דליכא פוונת מגע דנשפרי. ועוד קשאי מההיא דלקמן" דקאמר דקאזיל מיניה ומיניה', פירוש, שהיה נוגע כסבית עד שנפל לצור, ולפיקה הכשירוה כחממו משום דהוי מגע עובד כוכבים שלא כבונה ע"י דבר אחר, אע"ג דנגע פיה עד נפילתו לצור. ואין לדחות דלקמן אינו אוחזו צידו אלא עד סמוך לצור ומפאן וליאף זריקה, דאין זה לשון 'מיניה ומיניה'; ועוד, דאס אינו אוחזו בירידתו לצור, הדי דייק שלא כחממו לא, פירוש אלא יאסר בשמיה, והא כרי האי גוונא צבז אינו טמא. **לכך נראה לרבינו פס** גירסת רבינו מתנאל והלכות גדולות, וכן נמלא כחשובות הגאונים, דלא גרסי 'ברישא דלוליא' אלא 'נגע כחמרא', ולהכי אסר ליה רב בשמיה, דהוה ליה מגע עובד כוכבים בגופו שלא כבונה, ולקמן לא גרסי 'והא קא נגע כנטלא', אלא 'והא קא נגע ביה'. אי גמי טבל לפגש, והא קא נגע ציין כשנטלא שהוה מלא על כל גדולתיו, אכל אס היה נוגע ציין על ידי נטלא, מהו אינו חושש, דשרי אפילו בשמיה. והא דתנן 'מדרו כקנה ימכר', שאני הסם שמתפזין ליגע ורב כהנא ורב אסי שהיו סבורים דרב אסר מגע עובד כוכבים שלא כבונה כהנאה. סבירי דרב סבר כרבי נתן דאסר מדידה ציד, וסלקא דשפיייהו דהוה הדין אפילו אינו מתפזין ליגע. וכן פסק רבינו פס הלכה למעשה, דמגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר שלא כבונה מגע מותר בשמיה:

תינוק בן יומא עושה יין נסך. פירוש, ואסור בשמיה. ואם חלמך, פיון דרב פוסק לקמן" כרבי שמעון, מאי אנה סינוק בן יומא **(א)** מנפל לצור ועלה דשרי רבי שמעון. וי"ל דסבר דצממע סיטוק ושכשכו איכא למיגור אטו גדול, אכל נפל לצור מוכחא מתאם דאנים לא שייך למגור מדי:

גדולים אין קטנים דא. וא"ת, דלשני דאין עושין יין נסך ליאסר כהנאה כמו גדולים, אכל בשמיה מיהא אסרי. וי"ל, דמדלא מפרש ליה כהדיא ש"מ דאפילו בשמיה לא אסרי. ועוד יש לומר, דלישא דאין עושין משמע בשמיה, כי מילתיה דרב דקאמר עושה יין נסך. **והקשה רר"י אלטמן,** דלשני ליה מלו שאני, דהא לגבי טומאה קאמר טהור משום דמילה מועלת. ואו ואומר ר"י, דשאני טומאה דששו סתמים להקסד טהרות, אכל לענין כל שאר דבריהם קי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול:*

^(*) המשך דיטרי המוספות נדפס בעמוד ג

מסכת טהרות

פרק ב' המשך משנה א'
נגעה במקום המושקה, אם יש בו כפיצה, הכל טמא. אין בו כפיצה, הוא טמא והכל טהור. חזר לקדרה, הכל טמא.

**עין משפט
נר מצוה**

כח א מיי' פיי"א מהלכות מ"א הלכה ה טוש"ע י"ד סימן קכז סעיף כז ובגריסת המוספות בשם ר"ח ובה"ג וע"ש:
כט ב ג מיי' שם סמך לאוין קמח טוש"ע י"ד שם סעיף ה:
ע ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד:
עא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

אי משבחנא תנא דשרי כר"ש כו' דתנן במתניתא כל אלו היה מעשה ואמרו ימכר כר"ש שרינא (והשאר חסר):